

УДК 339.56 (477:439)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Шляхова Я. В.

Аспірантка кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Науковий керівник: Голіков А. П., доктор географічних наук, професор.

Анотація. У статті розглядається оцінка основних проблемних аспектів розвитку економік України та Республіки Угорщина та їх вплив на зовнішньоекономічні відносини. Розкрито стан двосторонніх торговельних відносин з урахуванням глобальних викликів. Світова фінансова криза 2008-2009 рр. та сучасна політична криза в Україні негативно вплинули як безпосередньо на національні економіки обох держав, так і на їх зовнішньоекономічні відносини. Однією з перешкод на шляху розвитку торговельних відносин України та Угорщини є те, що єдині зовнішньоторговельна та зовнішньоекономічна політики ЄС впливають на 20-25% зовнішньоторговельної діяльності Угорщини. ЄС отримує «монополію» в торговельних відносинах з третіми країнами, тому за регулювання імпоротної діяльності повністю відповідає ЄС. Зовнішньоторговельна політика ЄС частково залишила право Угорщини на розвиток торговельної діяльності (стимулювання експорту), іноземного туризму та інвестиційної політики. Тому така позиція угорського уряду за рамками ЄС, в першу чергу, повинна бути спрямована на вирішення моментів взаємодії зі своїм східним сусідом.

Ключові слова: Європейський Союз, конкурентоспроможність, світова фінансова криза, інвестиції, експорт, імпорт, товарообіг, квоти.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших задач національної економічної політики будь-якої держави є постійне спостереження за зовнішньоекономічними процесами та вивчення зовнішньоекономічних зв'язків. У зв'язку з цим, країни повинні розробити свою власну економічну політику та ефективну зовнішньоекономічну стратегію. Розробка відповідної економічної стратегії повинна проходити з урахуванням комплексності економічних процесів, розглядаючи всі системні зв'язки.

Мета статті – проаналізувати основні перешкоди на шляху розвитку двостороннього співробітництва України та Республіки Угорщина, а також виявити спільні проблеми, на яких базується їх співпраця. Економіка Угорщини представляє дослідницький інтерес через свій шлях набуття членства в Світовій організації торгівлі та європейській інтеграції, підготовка національної економіки до якої тривала достатньо довгий час, і забезпечення умов ефективної реалізації всіх умов членства, є актуальною темою та потребує нових наукових рішень. В цьому контексті досвід Угорщини є важливим для України в умовах політичної кризи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Активно досліджували проблематику двосторонніх відносин Угорщини та України І. Артёмов, А. Голіков, О. Довгаль, С. Якубовський, С. Людвиг, І. Девич, П. Майорош, П. Вицаи, А. Мазараки, А. Крижан, Ч. Федінец. Слід зазначити, що у вітчизняній економічній літературі майже відсутні поглиблені

дослідження щодо українсько-угорського торговельного співробітництва, а також бракує досліджень з проблематики функціонування національної економіки Угорщини.

Основні результати дослідження. Протягом другої половини ХХ століття українська та угорська держави розвивалися в спільних умовах тоталітарного устрою, в країнах, які входили до складу Варшавського Договору та Ради Економічної Взаємодопомоги. Угорщина, маючи власну державність, використовувала соціалістичну інтеграцію, здійснюючи реформи, в той час, як Україна була частиною СРСР, підпорядковуючись радянській зовнішній і внутрішній політиці, виконуючи головні принципи геополітики Радянського Союзу. Розвиток відносин між Україною та Угорщиною за часи СРСР був опосередкований, адже суб'єктом взаємин з УНР виступала не Україна, а СРСР, до складу якого вона входила. У взаємовідносинах в той час домінував політичний принцип, хоча торговельно-економічне партнерство було пріоритетним для обох країн.

Після розпаду Радянського Союзу українсько-угорські відносини набули іншого змісту, однак, природно, що темпи розвитку держав не були однакові через різні «стартові» умови, які стосувалися, перш за все, різними рівнями розвитку громадського суспільства [1, с. 244].

Особливі передумови виникнення українсько-угорських відносин обумовлені тим, що Україна – найбільша сусідня країна Угорщини зі значними природними ресурсами та великим внутрішнім ринком, а також споконвічним сусідством двох етносів та активними міжетнічними контактами між автохтонними західноукраїнським та східноугорським населенням. Дифузійний характер міжетнічної взаємодії передбачає інтенсивне змішування населення, і, як наслідок, державні та етнічні кордони часто не збігаються. Ці двосторонні відносини завжди мали історичне значення, а у випадку із Закарпаттям, ще й мовну та культурну близькість. Зміни післявоєнних років призвели до того, що співвітчизники опинилися в двох різних державах, що межують.

Окремо треба згадати базовий Договір між Україною та Угорською Республікою про основи добросусідства та співробітництва, а саме статтю 2 цього Договору, в якій зазначається, що «сторони поважають територіальну цілісність, що не мають і не матимуть територіальних претензій одна до одної». Незважаючи на те, що Договір було прийнято двома сторонами, і по теперішній час викликають суперечки серед угорських законодавців. Таке негативне ставлення зумовлене тим, що внаслідок підписання Паризького мирного договору 1947 р. дві третини території та чверть етнічного угорського населення опинилися за межами Угорської держави. Спірні території ввійшли до складу Чехословаччини, Румунії, Радянського Союзу та Югославії, тому національні інтереси закарпатських угорців став важливим елементом суперечок урядів. Будь-яка зміна влади в Угорщині супроводжується активізацією політики захисту прав національних меншин [1, с. 249].

У зв'язку зі вступом Угорщини до Європейського Союзу, відбувся перегляд договірно-правової бази, що нараховувала 70 документів, більшість з яких мали бути денонсовані у зв'язку з неможливістю їх виконання з огляду на членство в ЄС. Статус члена ЄС вимагав від Угорщини здійснення двох кроків у відносинах з Україною: денонсацію угод про безвізове перетинання українсько-угорського кордону, оскільки Україна не є членом Шенгенської Угоди, а також членство Угорщини в ЄС не передбачає дію двосторонніх, міжурядових угод про торгівлю.

Взаємовідносин двостороннього українсько-угорського співробітництва – важливий сегмент системи сучасних міжнародних відносин. Простежимо за динамікою торгово-економічних відносин двох сусідніх країн до і після 2004 року.

Попри негативні прогнози українських аналітиків щодо негативних наслідків розширення ЄС, насамперед стосовно торгово-економічних зв'язків України та країн Центральної Європи, українсько-угорський товарообіг динамічно зростає, особливо у 2012 – середині 2013 рр. (рис. 1).

Рис. 1. Українсько-угорський товарообіг 1999-2013 рр. [2]

За даними Республіканського статистичного управління у 2013 р. експорт товарів до Угорщини склав 1704,6 млн. дол. США, а імпорт з Угорщини – 1230,4 млн. дол. США. Державна статистика свідчить про те, що у 2013 р. Україна мала позитивне сальдо (+474,2 млн. дол. США) у торгівлі товарами з Угорщиною. Експорт послуг в Угорщину у 2013 р. склав 80,1 млрд. дол. США, імпорт – 110,3 млрд. дол. США. Державна статистика свідчить про те, що у 2013 р. Україна мала негативне сальдо (-30,2 млрд. дол. США) у торгівлі послугами з Угорщиною [3].

Але на даному етапі внутрішньополітичні проблеми України негативно впливають на сферу зовнішніх зносин. Особливо підкреслюється, що подальший розвиток угорсько-українських відносин значною мірою залежатиме від того, як у подальшому буде складатись внутрішньополітична ситуація в Україні, де триває політична криза.

Аналіз сучасного стану економічного розвитку Угорської Республіки також свідчить про те, що кризові явища у вказаній сфері цієї країни набули загрозливого характеру в кінці березня 2009 року. Міжнародний Валютний Фонд виділив Угорщині 3,19 млрд. дол. США у рамках стабілізаційної програми для мінімізації наслідків глобальної фінансової кризи, а також недопущення входження економіки країни у стан рецесії. За оцінками експертів, в Республіці Угорщина на сьогодні ще не розроблена масштабна програма оздоровлення економіки, усі оголошені заходи дозволяють тільки тимчасово стримати зниження економічних показників, однак не передбачають дій на перспективу [3].

З 2002 по 2008 рік інвестиції в економіку Угорщини стабільно зростали, але світова фінансова криза намітила зростання тенденції відтоку капіталу з країни. Це стосується не тільки крупних фірм та корпорацій, які, під виглядом інвестування закордонних проєктів, виводять свої фінансові активи до інших країн із пониженим ризиком інвестування та офшорних зон. У 2009 р. уряд країни встановив амністію офшорних рахунків угорських компаній, але жоден з угорських суб'єктів підприємництва, який володіє рахунками в офшорних зонах, не перевів їх до угорських банків [4]. Лише у 2013 р. спостерігається тенденція зростання інвестиційної діяльності в Угорщині (табл. 1).

Таблиця 1.
Динаміка надходження
інвестицій в економіку
Угорщини (2002-2013 рр.)

Рік	Інвестиції в HUF
2002	3 525.60
2003	3 709.50
2004	4 188.30
2005	4 469.80
2006	4 652.50
2007	4 771.50
2008	4 942.40
2009	4 659.70
2010	4 505.70
2011	4 390.90
2012	4 264.10
2013	4 522.70

Джерело: складено автором
за матеріалами: [2]

вельна та зовнішньоекономічна політики ЄС впливають на 20-25% зовнішньоторговельної діяльності Угорщині. У торговельних відносинах з третіми країнами за регулювання імпоротної діяльності повністю відповідає ЄС, тобто єдиною митною політикою Євросоюзу визначаються митні тарифи і імпортна політика в цілому. Угорщина не має ніякого права на захист національного ринка, так як імпортна продукція, яка ввозиться Угорщиною, надходить не просто на угорський ринок, а на єдиний внутрішній ринок ЄС. Єдина зовнішньоторговельна політика ЄС частково залишила право Угорщині на розвиток торговельної діяльності (стимулювання експорту), іноземного туризму та інвестиційної політики. Тому угорська зовнішньоекономічна політика за рамками ЄС, в першу чергу, повинна бути спрямована на вирішення даних моментів [5].

Серед причин, які впливають на розвиток українського експорту продукції в Угорщину, ми вважаємо, наявність квот на ввезення до Угорщини, як країни Євросоюзу. Хоча й набуло чинності рішення № 374/2014 Європейського парламенту і Ради ЄС про скорочення та ліквідацію митних зборів на товари, вироблені в Україні, яке було опубліковане 22 квітня 2014 р. в офіційному журналі ЄС, спірні моменти цього рішення викликають дискусії серед аналітиків. Йдеться, зокрема, про те, що ці заходи спрямовані на те, щоб замінити зону вільної торгівлі, і діятимуть тільки обмежений період: до 1 листопада 2014 року. Така одностороння міра встановить пільговий доступ на ринок ЄС українським експортерам в повній відповідності з графіком постачання товарів. В свою чергу, Україна не повинна надавати додатковий доступ для експорту з ЄС. Передбачається, що тимчасова відміна митних зборів буде повною або частковою, в залежності від сектора, і призведе до економії 500 млн. євро. В Єврокомісії пояснюють, що суть прийнятого рішення полягає в тому, щоб не чекати набрання чинності частини Угоди про асоціацію про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі, але заздалегідь почати імплементацію розділу про тарифи за допомогою самостійних автономних торговельних преференцій. Так, існуючі тарифи

Слід відзначити, що світова економічна криза 2008-2009 рр. негативно вплинула на реалізацію українсько-угорських бізнес-планів в металургійній сфері. Придбання української компанією «Індустріальний Союз Донбасу» найбільшого угорського металургійного комбінату «Дунаферр» у м. Дунайварош та металургійного заводу DAM Steel у м. Мішкольц – другого за потужністю підприємства Угорщини, забезпечувало значний відсоток руху капіталів між двома країнами та кількість робочих місць, які після кризи значною мірою скоротилися у зв'язку з банкрутством одного з заводів [1, с. 254].

Що стосується регіонів України, найбільше угорського капіталу у 2013 р. було інвестовано в 22 підприємства Львівської області, в 16 підприємств Дніпропетровської області, 6 підприємств Луганської області та в 228 – Закарпатської. Однак, у зв'язку з ситуацією в Україні, більша кількість проектів на даному етапі зупинено, що відобразилося на економічній ситуації України [4].

Ще однією перешкодою на шляху розвитку торговельних відносин України та Угорщини є те, що всередині ЄС економічні процеси регулюються правовою системою єдиного економічного простору. Єдині зовнішньоторговельні

на промислові товари будуть зняті з 94,7% продукції. Щодо сільськогосподарських товарів, ЄС надасть необмежені преференції на 82,2% українського експорту. Для інших продуктів (крупни, свинина, яловичина, м'ясо птиці і кілька додаткових продуктів) часткова лібералізація досягається шляхом надання безмитних тарифних квот. Відносно харчових продуктів, ЄС надасть преференції на 83,4% українського експорту. 15,9%, які залишилися, будуть частково лібералізовані шляхом безмитних тарифних квот [5].

Незважаючи на те, що Європейський Союз є одним з найважливіших зовнішньоторговельних партнерів України разом з країнами СНД, якщо розглянути структуру українського експорту, для європейських країн, членом яких є і Угорщина, вітчизняна економіка є постачальником дешевої робочої сили та має сировинний статус. А високотехнологічний сектор охоплює лише вузький сегмент залишків технологічних розробок космічної направленості.

Технологічна відсталість виробництва України для європейських стандартів та невідповідність продукції європейським вимогам якості перетворюють Україну лише на сировинну базу та ринок збуту для Європи, а разом з тим і Угорщини, адже промисловість України історично пов'язана з країнами колишнього СРСР.

Події останніх років свідчать про те, що збільшується зовнішньополітична ізоляція України. Країна перетворилася зі суб'єкту зовнішньої політики на об'єкт та, по суті, опинилася поза процесів і європейської, і євразійської економічної інтеграції, що вже сьогодні виявляє загрози державності. За даними ООН, за межею бідності на Україні зараз живуть четверо з 5 українців. В 2013 р. Україна посіла 83-є місце серед країн світу в рейтингу індексу розвитку людського потенціалу за даними ООН, втративши 7 позицій лише за рік [6].

Майже у всіх рейтингах позиції України погіршені через зростання корупції, рівень якої є одним з найвищих в Європі. Найбільші проблемні виклики в Україні стосуються:

- корупції (оцінюється ступінь поширення корупції);
- інвестицій – через бюрократію, яка стримує приплив інвестицій;
- регуляторної політики (оцінюється ступінь свободи процедур, пов'язаних з відкриттям, закриттям підприємства, і його функціонуванням відповідно до вимог законодавства країни);
- втручання уряду (оцінюється ступінь навантаження на бюджет витрат уряду, частка державного сектора і втручання уряду в політику приватних підприємств);
- фінансової політики (фінансова система України залишається слабкою і нерозвинутою; реструктуризація банківської системи проходила повільно);
- монетарної політики (оцінюються заходи, які спрямовані на підтримку цінової стабільності в країні);
- політичної кризи, яка унеможливує подальший розвиток економіки та впливає на двосторонні відносини України.

Теоретично Україна має всі можливості бути однією з провідних країн із залучення іноземних інвестицій, адже цьому сприяє її великий внутрішній ринок, кваліфікована і в той же час відносно дешева робоча сила, значний науково-технічний потенціал, наявність інфраструктури, хоч і не достатньо розвинутої, значні природні ресурси. Отже, одним з пріоритетних напрямів для України є збереження того спадку, що залишився після розпаду Радянського Союзу.

Маючи мінімальні технологічні успіхи, Україна зберегла промислові підприємства, на яких заміна устаткування та технологій може значною мірою збільшити виробничі потужності. Разом з цим, в країні ще залишився цінний ресурс – висококваліфікована робоча

сила та інженерно-технічні кадри, які були відомі ще за часи Радянського Союзу. Не допустити їх втрати та розвиток потенціалу політехнічних учбових закладів – одна з задач України, яка має результати та можливості в експорті продукції машинобудування.

Висновки. Специфіка українсько-угорських відносин, передусім, обумовлюється комплексом спільних проблем, довкола вирішення яких об'єднуються зусилля України і Угорщини. Але політичні кризові явища в Україні призводять до погіршення макроекономічних показників і неефективності фінансової системи, а, отже, зумовлює подальше ослаблення позицій України в світових рейтингах та поглиблює проблеми, які існують в розвитку торговельних відносин між Україною та Республікою Угорщина. Події сучасного етапу розвитку України сприяє її зовнішньоекономічній ізоляції, адже негативна політична ситуація стримує розвиток будь-яких інтеграційних спрямувань. Для того щоб виправити дане положення необхідно скористатися новими можливостями України як асоційованого члена ЄС, здійснити оновлення стратегії у відносинах з цією організацією та з її окремими державами. Враховуючи неоднозначність прогнозів щодо майбутнього розвитку ЄС, Україні доречно застосовувати принцип короткострокового стратегічного планування зовнішньої політики на європейському напрямку, звертаючи особливу увагу на розвиток всебічних відносин з сусідніми країнами.

Список використаної літератури

1. Кудряченко А. І. Україна в Європі: пошук спільного майбутнього / За редакцією доктора історичних наук, професора А. І. Кудряченка. – К. : Фенікс, 2009. – С. 544.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Республіканське статистичне управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ksh.hu>.
4. Торговельно-промислова палата Республіки Угорщина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mkik.hu>.
5. Статистична служба Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>.
6. Human Development Report 2014 – «Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>.

ACTUAL PROBLEMS OF DEVELOPMENT UKRAINE-HUNGARY TRADE RELATIONS

Shliakhova I. V.

Postgraduate Student of the Department of International Economic Relations of V. N. Karazin Kharkiv National University.

Scientific adviser: Golikov A. P., Doctor of Geographic Sciences, Professor.

Abstract. *The article concentrates upon the assessment of the main problem areas of Ukraine and Hungary and their impact on foreign relations. The state of bilateral trade relations dealing with global challenges is revealed.*

The state of bilateral trade relations on the basis of global challenges is revealed. The global financial crisis of 2008-2009 and the contemporary political crisis in Ukraine both have negative impact on the national economies of both countries and their international relations. One of the obstacles to the development of trade relations between Ukraine and Hungary is that 20-25% of Hungarian foreign trade depends on the external EU trade policy. EU gets «monopoly»

in trade relations with third countries, as its regulating import activity is fully taken under the control of the EU. The EU foreign policy partly remained the right for Hungary in trade relations (export promotion), foreign tourism and investment policy. Consequently, this position of the Hungarian government, outside the EU countries, first of all, should be aimed at interacting with its eastern neighbor.

Key words: *the European Union, competitiveness, the global financial crisis, investments, export, import, commodity turnover, quotas.*

Referances

1. Kudryachenko A. I. Ukraina v Evropi: poshuk spil'nogo maybutn'ogo / Za redaktsieyu doktora istorichnikh nauk, profesora A. I. Kudryachenka. – K. : Feniks, 2009 – S. 544.
2. Derzhavnyi komitet statistiki Ukraini [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Respublikans'ke statistichne upravlinnya [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.ksh.hu>.
4. Torgovel'no-promislova palata Respubliki Ugorshchina [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.mkik.hu>.
5. Statistichna sluzhba Evropeys'kogo Soyuzu [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://hdr.undp.org/en/content/human-razvitiye-otchet-2014>.
6. Human Development Report 2014 – «Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience» [electronic resource]. – Mode access: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ УКРАИНСКО-ВЕНГЕРСКИХ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ

Шляховая Я. В.

Аспирантка кафедры международных экономических отношений Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина.

Научный руководитель: Голиков А. П., доктор географических наук, профессор.

Аннотация. *В статье рассматривается оценка основных проблемных аспектов развития экономик Украины и Венгрии, а также их влияние на внешнеэкономические отношения. Раскрыто состояние двусторонних торговых отношений с учетом глобальных вызовов. Мировой финансовый кризис 2008-2009 гг. и современный политический кризис на Украине негативно повлияли как непосредственно на национальные экономики обеих стран, так и на их внешнеэкономические отношения. Одним из препятствий на пути развития торговых отношений Украины и Венгрии является то, что единые внешне-торговая и внешнеэкономическая политики ЕС влияют на 20-25% внешнеторговой деятельности Венгрии. ЕС получает «монополию» в торговых отношениях с третьими странами, поэтому регулирование импортной деятельности полностью контролируется ЕС. Внешнеторговая политика ЕС частично оставила право Венгрии на развитие торговой деятельности (стимулирование экспорта), иностранного туризма и инвестиционной политики. Поэтому позиция венгерского правительства за рамками ЕС, в первую очередь, должна быть направлена на решение принципов взаимодействия со своим восточным соседом.*

Ключевые слова: *Европейский Союз, конкурентоспособность, мировой финансовый кризис, инвестиции, экспорт, импорт, товароборот, квоты.*